

صاحب امتیاز و مدیر مسئول: محسن ارجمند
سر دبیر: حبیب‌الله قاسم‌زاده
زیر نظر هیئت تحریریه

مسئول اجرایی: افسانه شایسته‌آذر
طراحی جلد: فاطمه پاشاخانلو
مسئول هنری و صفحه‌آرا: معصومه دلنواز
مسئول فروش و اشتراک: افسانه شایسته‌آذر

بها: ۴۵۰۰ تومان

دفتر نشریه و مرکز فروش:
تهران، بلوار کشاورز، بین خیابان
کارگر و ۱۶ آذر، پلاک ۲۹۲
تلفن: ۸۸۹۷۷۰۰۲ - ۸۸۹۷۹۵۴۴

Email: baztabedanesh@gmail.com

بازتاب

نشریه‌ای درباره شناخت، مغز و رفتار

دوره هشتم، پاییز و زمستان (۱۳۹۲)،
شماره‌های ۲۹ و ۳۰

هیئت تحریریه

دکتر محمد رضا باطنی
زبان‌شناس
دانشگاه تهران	دکتر ونداد شریفی
روان‌پزشک
دانشگاه علوم پزشکی تهران	دکتر رامین مجتبابی
روان‌شناس و روان‌پزشک
دانشگاه جانز هاپکینز
دکتر خسرو پارسا
جراح مغز و اعصاب	غلامحسین صدری‌افشار
نویسنده و مترجم	دکتر آذرخش مگری
روان‌پزشک
دانشگاه علوم پزشکی تهران
دکتر بیژن جهانگیری
فارماکولوژیست
دانشگاه علوم پزشکی تهران	دکتر اصلان ضرابی
روان‌پزشک
(۱۳۹۰ - ۱۳۰۷)	دکتر غلامرضا میرسپاسی
روان‌پزشک
دانشگاه علوم پزشکی تهران
دکتر احمد جلیلی
روان‌پزشک
دانشگاه علوم پزشکی تهران	دکتر جمال عابدی
روان‌شناس
دانشگاه کالیفرنیا، دیویس	دکتر عبدالرحمن نجل‌رحیم
نورولوژیست
دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی
حسین حسین‌خانی
نویسنده و ناشر	دکتر حسن عشایری
روان‌پزشک
دانشگاه علوم پزشکی ایران	دکتر تورج نیرنوری
جراح مغز و اعصاب
دکتر محمد رضا زرین‌دست
فارماکولوژیست
دانشگاه علوم پزشکی تهران	دکتر محمود عبادیان
استاد فلسفه و ادبیات
دانشگاه علامه طباطبایی
(۱۳۹۲ - ۱۳۰۷)	دکتر رضا نیلی‌پور
زبان‌شناس
دانشگاه علوم بهزیستی و توان‌بخشی

فهرست:

- سخن سردبیر ۳
حبیب‌الله قاسم‌زاده
- گزارشی از یک کتاب: توهمات دیداری ۷
محمدرضا باطنی
- نگاهی به سیستم بویایی انسان از دیدگاه عصب‌پژوهی اجتماعی ۱۴
زهرا مرادی، عبدالرحمن نجل‌رحیم
- پروست: حافظه بویایی، در جست‌وجوی زمان ازدست‌رفته ۲۲
عبدالرحمن نجل‌رحیم
- روش‌های غیردارویی درمان بی‌خوابی ۲۶
بیژن جهانگیری
- تأثیر نابرابری‌های اجتماعی- اقتصادی بر کاهش سلامت: شکاف میان سلامت- ثروت ۳۱
کریستین ویر / ترجمه و تلخیص: اکرم خمسه
- زبان‌شناسی شناختی ۳۴
ژیل فوکونیه / ترجمه: شهلا باقری
- نگاهی به شیوه‌های خواندن "کل‌خوانی" و "آوایی" در خوانندگان ماهر فارسی‌زبان ۳۸
طاهره سیماشیرازی، رضا نیلی‌پور
- گره‌گشایی از راز مغز انسان ۴۱
لی واینرمن / ترجمه: شهناز ایزدی
- وقتی ماهیت‌علایم در هاله‌ای از ابهام قرار دارد. ۴۳
توری دی انجلیس / ترجمه: سامان نونهال
- پرسش و پاسخ (استیون پینکر و مایکل گزانیگا) ۴۶
جرمی آدام اسمیت / ترجمه: شهرزاد دیباییان
- پرسش و پاسخ (دنیل شکتر) ۵۲
رابین لیندلی / ترجمه: افسانه شایسته آذر
- معرفی کتاب: انسانیت: تاریخ اخلاقی سده بیستم ۵۸
جانانان گلاور / ترجمه: افشین خاکباز / ح. ح.

سخن سردبیر

پیش‌رفته را یاد بگیریم و دانسته‌ها را در درجهٔ اول، به زبان فارسی بیان کنیم و اگر در مواردی به نتایج جدیدی رسیدیم، ترجیح می‌دهیم با دانشمندان خارجی، در میان بگذاریم تا سخن‌مان بُرد جهانی پیدا نماید. غافل از این‌که سخن، برخاسته از یک فرد نیست، بلکه حاصل تفکّر و تحقیق بسیاری از دانشمندان است که در شرایط اجتماعی واقعی زندگی می‌کنند، آزادانه آرای‌شان را بیان می‌نمایند و به اندازهٔ کافی دربارهٔ مفاهیم و سازوکارهای علمی باهم تعامل دارند و به زبان علمی مشترکی دست می‌یابند. زبان علمی، متعلّق به یک فرد یا حتّی گروه و مؤسسه نیست، بلکه متعلّق به کلّ جامعه و نمایانگر رشد نگرش‌ها و شیوه‌های برخورد در آن جامعه است.

برای رسیدن به این زبان علمی مشترک، باید درعین‌حال که خود را با آخرین دست‌آوردهای علمی مجهّز می‌کنیم، از قدرت کافی برای پیوند دادن آن دست‌آوردها با بدنهٔ علمی جامعه، برخوردار باشیم. بدین‌منظور باید در درجهٔ اول، زبان خارجی بدانیم و ارتباط یک‌طرفه را به ارتباطی دوطرفه یا چندطرفه تبدیل کنیم. البتهٔ بلافاصله باید اضافه کنم که این کافی نیست که دانشمندان ما مطالب را به زبان اصلی بخوانند و احیاناً در محافل کوچک باهم به تبادل اطلاعات بپردازند. بلکه باید قادر باشند نظریه‌ها و مدل‌ها را برای دانشجویان، علاقه‌مندان و کلاً مردم نیز توضیح دهند و در جامعه، نیاز به دانستن و آگاهی را هرچه بیش‌تر بالا ببرند. روش و سازوکاری که از روزگاران قدیم در این‌باره، شکل گرفته است، ترجمهٔ متون پایه‌ای به زبان بومی بوده است. در جریان ترجمه است که مفاهیم علمی جدید در جامعهٔ میزبان (مقصد) وارد می‌شوند. این مفاهیم ابتدا به صورت "بسته‌بندی‌شده" و آماده، وارد زبان می‌شوند و بُرد محدودی دارند. اما به تدریج و بر اثر طرّاحی روش‌های فرضیه‌آزمایی و اعتباریابی به وسیلهٔ دانشمندان، از حالت "بسته‌بندی" بیرون می‌آیند و با دیگر مفاهیم و الگوهای فکری و عمل‌کردی ارتباط برقرار می‌کنند و میدان اثرگذاری خود را گسترش می‌دهند.

آموزش و گسترش علم در کشورهایی که به هر دلیل، شرایط یا فرصت مناسبی برای رشد کافی علوم و فن‌آوری پیدا نکرده‌اند، ویژگی‌هایی دارد که برخاسته از بسیاری عوامل درونی و عوامل بیرونی است. به واسطهٔ تأثیر این عوامل است که سازوکار ارتباط این کشورها با جوامع علمی و چه‌گونگی تأثیرپذیری از این جوامع، مشخصات ویژهٔ خود را پیدا می‌کند. در این میان، زبان به علت برخورداری از قدرت عظیم خود در انتقال مقدمات، سازوکارها و مفاهیم علمی، نقشی تعیین‌کننده ایفا می‌نماید. یک آمریکایی یا بریتانیایی، در شرایط بهنجار، به راحتی نوشته‌های علمی موردنظر خود را به زبان انگلیسی می‌خواند و نیازی به برگرداندن مفاهیم به نظام زبانی دیگر ندارد. اگر هم به اصطلاحی که معنای تخصصی دارد، برخورد نماید با مراجعه به منابع انگلیسی، اطلاعات خود را در آن زمینه، تکمیل می‌کند. این امر، ممکن است کم‌وبیش در مورد چند زبان دیگر هم صدق کند. اما با توجّه به شرایط نابرابر توزیع اطلاعات در جهان و نبودن منابع کافی و پیش‌رفتهٔ علمی به زبان بومی، ما ناچار باید ابتدا مطالب زبان خارجی را از غربال زبان فارسی بگذرانیم و بعد دربارهٔ محتوای آن مطالب، اظهارنظر بکنیم یا آن را در بوتهٔ نقد و بررسی قرار دهیم یا به محک آزمایش بزنیم و سپس به زبان فارسی، برای دانش‌آموزان، دانش‌جویان، همکاران و علاقه‌مندان - که ممکن است دانش و مهارت کافی در آن زبان نداشته باشند - توضیح دهیم و اگر به برداشت و یافتهٔ جدیدی رسیدیم، دوباره آن را به یکی از زبان‌های عمدهٔ دنیا - اکثر اوقات انگلیسی - برگردانیم و وارد شبکهٔ علمی جوامع دیگر بکنیم. اهمیت این موضوع، مخصوصاً موقعی برجسته می‌شود که به یک‌طرفه بودن این نوع ارتباط علمی توجّه کنیم. متأسفانه، در بسیاری از کشورهای "درحال توسعه"، وضع چنین است. البتهٔ برخی از کشورهای شرقی سعی کرده‌اند دست‌کم در مواردی، این ارتباط را دوطرفه نمایند - اگرچه آن‌جا نیز اولویّت با زبان دوّم است. در این کشورها، بین دانشمندان داخلی و خارجی، نوعی تبادل اطلاعات صورت می‌گیرد و رابطه، تقریباً دوطرفه می‌شود. درحالی‌که ما هنوز هم باید الفبای بسیاری از علوم